

МЕТОДИКА ОЦІНКИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В. І. ЛЮБИМОВ, доктор наук державного управління
(Запорізький національний університет)

Анотація. Досліджено чинники впливу на соціальну ефективність інвестиційних проєктів. Визначено етапи методики оцінки соціальної ефективності інвестиційних проєктів. Встановлено ознаки зацікавленості в ефективності участі в проєкті всіх його учасників із метою перевірки реалізованості соціальної ефективності інвестиційних проєктів.

Ключові слова: ефективність, інвестиційні проєкти, соціальна ефективність, комерційна ефективність, методика, оцінка, вигода, участь.

Наразі обґрунтована методика визначення «тіньових» цін ще не розроблена. Одним зі способів визначення економічних витрат є оцінка альтернативної вартості ресурсів, тобто упущеної вигоди при альтернативному найкращому використанні цих ресурсів. Потреба у застосуванні цього методу зростає в разі спотворення фінансових цін цих ресурсів порівняно з «ідеальними» цінами «вільного» ринку, що відноситься, зокрема, до оцінки землі, праці, іноземної валюти.

Громадські блага – це роботи і послуги, деякі продукти, споживання яких одним суб'єктом не перешкоджає їх споживанню іншими, тому громадські блага безкоштовні та не беруть участі в ринковому обороті.

Екстерналії – економічні та позаекономічні наслідки, що виникають у зовнішньому середовищі під час виробництва товарів і послуг, але не відображені в ринкових цінах останніх.

При розрахунку соціальної ефективності робоча сила також повинна оцінюватися на підставі тієї продукції, від створення якої даний інвестиційний проєкт відволікає трудові ресурси. Практично при цій оцінці можна спиратися на аналіз структури залученої до здійснення проєкту робочої сили, стану економіки даного регіону, зайнятості його населення (рівень безробіття).

Якщо регіон трудонадлишковий, то альтернативна вартість робочої сили може виявити-

ся нижчою, ніж заробітна плата і навіть бути негативною, дорівнювати величині допомоги з безробіття.

Якщо регіон трудодефіцитний, тобто не вистачає робочої сили, то альтернативною вартістю може бути заробітна плата, яку робітники отримували б на іншому підприємстві.

Показники соціальної ефективності враховують соціально-економічні наслідки здійснення інвестиційного проєкту для суспільства загалом.

Оцінюються результати безпосередньо самого проєкту і «зовнішні» наслідки його реалізації в суміжних галузях економіки. При цьому екологічні, соціальні та інші позаекономічні ефекти рекомендується враховувати у кількісному вираженні за наявності відповідних нормативних і методичних матеріалів.

В окремих випадках при відсутності зазначених документів, коли ефекти вельми істотні, можна використовувати оцінку незалежних кваліфікованих експертів.

Якщо проєкт загалом досить хороший, то від першого, попереднього, етапу переходять до другого – основного, коли вже здійснюється перевірка фактичної ефективності участі в проєкті кожного з потенційних інвесторів і виробляються, якщо це необхідно, варіанти можливої схеми фінансування, розподілу прибутків. Цей процес є ітеративним.

На другому етапі оцінюється ефективність інвестицій для кожного окремого учасника проекту. Участь у проекті повинна бути вигідною для всіх інвесторів, причому для кожного з них оцінка ефективності виробляється відповідно до його інтересів, за адекватними критеріям.

Тому на другому етапі оцінюється значно більше видів ефективності: фінансова – для фірм, банків (нижній рівень); галузева і регіональна – для відповідних регіонів, галузей, фінансово-промислових груп (середній рівень); громадська, бюджетна – для суспільства загалом, федерального бюджету (верхній рівень).

Для створення портфеля цінних паперів достатньо інвестувати кошти в якийсь один вид фінансових активів. Але на практиці такий тип портфеля зустрічається досить рідко; набагато більш поширений диверсифікований портфель, тобто портфель, що складається з декількох видів цінних паперів. Такий тип портфеля став переважним завдяки своїй властивості приносити стабільний позитивний результат. Можна виділити 3 основні властивості диверсифікованого портфеля. Диверсифікація – це інвестування коштів у кілька видів активів. Диверсифікований портфель являє собою комбінацію різноманітних цінних паперів, які керовані інвестором. Застосування диверсифікованого портфельного підходу до інвестицій дозволяє максимально знизити ймовірність неотримання доходу. Диверсифікація портфеля знижує ризик в інвестиційній справі, але не виключає його повністю.

Ефективність участі в проекті визначається з метою перевірити реалізованість проекту і виявити зацікавленість у ньому всіх його учасників. Ми вважаємо, що вона включає:

- ефективність участі підприємств у проекті (ефективність для підприємств – учасників інвестиційного проекту);
- ефективність інвестування в акції підприємства (ефективність для акціонерів акціонерних підприємств – учасників інвестиційного проекту);
- ефективність участі в проекті структур більш високого рівня по відношенню до підприємств-учасників, у тому числі регіональну

та народногосподарську ефективність – для окремих регіонів і всієї економіки країни, галузеву – для окремих галузей народного господарства, фінансово-промислових груп, об'єднань підприємств і холдингів;

- бюджетну ефективність (ефективність участі держави в проекті з погляду витрат і доходів бюджетів усіх рівнів – регіонального або місцевого).

Компромісне рішення, яке задовольняє всіх учасників, загалом, знаходиться лише в ітеративному процесі узгодження їх інтересів і тільки за умови, що проект досить ефективний і вигідний для кожного.

Показники комерційної ефективності інвестиційного проекту відображають його ефективність із погляду реальної або потенційної фірми, яка повністю реалізує проект за рахунок власних коштів.

Показники комерційної ефективності проекту загалом відображають фінансові наслідки здійснення інвестиційного проекту, якщо передбачається участь тільки одного інвестора, який здійснює всі необхідні для реалізації проекту витрати і користується усіма його результатами.

Для держави та суб'єктів господарювання дуже важливо отримати не лише економічний, комерційний, але і соціальний ефекти, що позитивно буде впливати як на їх імідж, так і на конкурентоспроможність. При цьому вплив на рівень конкурентоспроможності може бути більш значним, аніж наявність економічної ефективності від реалізації інвестиційного проекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко О. М. Вплив інноваційних технологій на стійкість функціонування підприємства / Гончаренко О. М. // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 1 (44). – С. 167–174.
2. Гриджук І. Інноваційна складова стійкого розвитку економіки регіонів / І. Гриджук // Теорії мікро- макроекономіки : зб. наук. пр. – Вип. 29. – К. : Акад. муніципального упр., 2008. – С. 239–240.

3. Ілляшенко С. М. Товарна інноваційна політика : підручник / С. М. Ілляшенко, Ю. С. Шипуліна. – Суми : Унів. кн., 2007. – 281 с.
4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навч. посіб. / С. М. Ілляшенко. – Суми : ВТД Унів. кн., 2003. – 278 с.
5. Колесніков А. П. Дослідження ефективності результатів інноваційної діяльності вітчизняних підприємств / Колесніков А. П., Петрик С. І. // Інноваційна економіка: Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – № 4. – С. 75–79.
6. Польова Н. М. Потенціал інноваційної діяльності машинобудівних підприємств: критерії та методичні підходи / Н. М. Польова // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 7. – С. 28–30.
7. Яненко І. Г. Організаційні інновації в економічній системі: сутність та передумови упровадження / Яненко І. Г. // Проблеми науки. – 2008. – № 8. – С. 25–31.

В. И. Любимов, доктор наук государственного управления (Запорожский национальный университет). **Методика оценки социальной и коммерческой эффективности инвестиционных проектов.**

Аннотация. Исследованы факторы влияния на социальной эффективности инвестиционных проектов. Определены этапы методики оценки социальной эффективности инвестиционных проектов. Установлены признаки заинтересованности в эффективности участия в проекте всех его участников с целью проверки реализованности социальной эффективности инвестиционных проектов.

Ключевые слова: эффективность, инвестиционные проекты, социальная эффективность, коммерческая эффективность, методика, оценка, выгода, участие.

V. I. Lyubimov, Dc. Gov. Sci. (Zaporizhzhya National University). **Methodology of estimation of social and commercial efficiency of investment projects.**

Summary. The factors of influence are investigational on social efficiency of investment projects. The stages of methodology of estimation of social efficiency of investment projects are certain. The signs of the personal interest are set in efficiency of participating in the project of all his participants with the aim of verification realized of social efficiency of investment projects.

Keywords: efficiency, investment projects, social efficiency, commercial efficiency, methodology, estimation, benefit, participation.